

MAKTAB MUHITIDA IJOBIY PSIXOLOGIK IQLIMNI SHAKLLANTIRISH VA UNING O‘QUVCHILAR RIVOJIGA TA’SIRI

Qo‘ziyeva Ziyoda Saloxiddinovna

Toshkent viloyati Bo‘ka tumani

32-umumiy o‘rta ta‘lim maktabi psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktab muhitida ijobiy psixologik iqlimni shakllantirish masalasi va uning o‘quvchilar rivojiga ta’siri ilmiy va amaliy jihatdan yoritiladi. Maktabdagi sog‘lom psixologik muhit o‘quvchilarning emotsional holati, o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasi, ijtimoiy munosabatlari hamda shaxsiy rivojlanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatishi tahlil qilinadi. Shuningdek, o‘qituvchi, maktab psixologi va sinf jamoasining ijobiy iqlimni shakllantirishdagi roli ochib beriladi. Maqolada o‘quvchilarda do‘stona munosabat, o‘zaro hurmat va hamkorlikni rivojlantirish yo‘llari ham ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Maktab muhiti, psixologik iqlim, o‘quvchi rivojlanishi, motivatsiya, emotsional holat, ijtimoiy munosabat, o‘qituvchi roli, sinf jamoasi, hamkorlik, ijobiy muhit.

KIRISH

Maktab muhitida ijobiy psixologik iqlimni shakllantirish zamonaviy ta‘lim tizimining eng muhim pedagogik va psixologik masalalaridan biri hisoblanadi. Chunki maktab nafaqat bilim beradigan maskan, balki o‘quvchilarning shaxs sifatida shakllanishi, ijtimoiylashuvi va hayotiy ko‘nikmalarni egallashi uchun asosiy muhit vazifasini bajaradi. Shu sababli maktabdagi psixologik muhitning sog‘lom va ijobiy bo‘lishi ta‘lim samaradorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Ijobiy psixologik iqlim deganda o‘quvchilar, o‘qituvchilar va maktab jamoasi o‘rtasida o‘zaro hurmat, ishonch, hamkorlik va qo‘llab-quvvatlashga asoslangan munosabatlar tizimi tushuniladi. Bunday muhitda o‘quvchilar o‘zlarini erkin his qiladi, o‘z fikrini bimalol ifoda eta oladi va o‘qishga nisbatan yuqori

motivatsiyaga ega bo‘ladi. Aksincha, salbiy psixologik muhit esa o‘quvchilarda qo‘rquv, ishonchsizlik va passivlikni keltirib chiqarishi mumkin. Bugungi kunda ta’lim jarayonida o‘quvchilarning faqat bilim darajasini emas, balki ularning emotsional holati, psixologik barqarorligi va ijtimoiy moslashuv darajasini ham hisobga olish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chunki ijobiy psixologik iqlim o‘quvchilarning nafaqat akademik yutuqlarini oshiradi, balki ularning shaxsiy rivojlanishiga ham kuchli ta’sir ko‘rsatadi.

Shuningdek, maktabdagi psixologik muhitni shakllantirishda o‘qituvchilarning roli juda muhimdir. O‘qituvchining munosabati, darsni tashkil etish uslubi va o‘quvchilar bilan muloqoti sinfdagi umumiy iqlimga bevosita ta’sir qiladi. Maktab psixologi esa o‘quvchilarning emotsional holatini tahlil qilib, zarur psixologik yordam ko‘rsatish orqali sog‘lom muhitni ta’minlashga xizmat qiladi. Shu sababli, maktab muhitida ijobiy psixologik iqlimni shakllantirish va uning o‘quvchilar rivojiga ta’sirini o‘rganish bugungi ta’lim tizimi uchun dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi.

ASOSIY QISM

Maktab muhitida ijobiy psixologik iqlimni shakllantirish murakkab, ko‘p omilli jarayon bo‘lib, u o‘quvchilar, o‘qituvchilar va butun maktab jamoasining o‘zaro munosabatlariga bog‘liq. Bunday iqlimning asosiy mazmuni o‘zaro hurmat, ishonch, hamkorlik va psixologik qo‘llab-quvvatlash tamoyillariga asoslanadi. Ijobiy muhit shakllangan maktabda o‘quvchilar o‘zlarini erkin, xavfsiz va qadrlangan his qiladi, bu esa ularning ta’lim jarayonidagi faolligini sezilarli darajada oshiradi.

Maktab muhitida ijobiy psixologik iqlimni shakllantirish bir qator muhim vazifalarni o‘z ichiga oladi. Bu vazifalar o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, ta’lim samaradorligi hamda sinf jamoasidagi sog‘lom munosabatlarni ta’minlashga qaratilgan.

1. O‘quvchilarda xavfsiz va ishonchli muhit yaratish

Eng asosiy vazifalardan biri o‘quvchilar o‘zlarini psixologik jihatdan xavfsiz his qiladigan muhitni shakllantirishdir. Bunday muhitda o‘quvchi qo‘rqmasdan fikr bildiradi, xatolardan o‘rganadi va o‘z imkoniyatlarini erkin namoyon etadi.

2. O‘quv motivatsiyasini oshirish

Ijobiy psixologik iqlim o‘quvchilarda bilim olishga bo‘lgan qiziqishni kuchaytiradi. Rag‘batlantiruvchi va qo‘llab-quvvatlovchi muhit o‘quvchilarning dars jarayonida faol ishtirokini ta’minlaydi.

3. O‘zaro hurmat va hamkorlikni rivojlantirish

Sinf jamoasida o‘quvchilar o‘rtasida hurmat, do‘stlik va hamkorlik munosabatlarini shakllantirish muhim vazifalardan biridir. Bu esa ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantiradi va jamoaviy ishlash madaniyatini oshiradi.

4. Emotsional barqarorlikni ta’minlash

O‘quvchilarning stress, qo‘rquv va xavotir darajasini kamaytirish ham ijobiy psixologik iqlimning muhim vazifasidir. Bu ularning ruhiy salomatligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

5. Shaxsiy rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash

Har bir o‘quvchining individual qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirish ham muhim vazifalardan biridir. Bu orqali o‘quvchilar o‘z salohiyatini to‘liq namoyon etish imkoniga ega bo‘ladi.

6. O‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasida ijobiy munosabatni shakllantirish

O‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi ishonchli va samimiy munosabatlar ijobiy psixologik iqlimning asosini tashkil etadi. Bu esa ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Birinchi navbatda, ijobiy psixologik iqlim o‘quvchilarning **o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasini oshirishda muhim rol o‘ynaydi**. Agar sinfda qo‘llab-quvvatlovchi muhit mavjud bo‘lsa, o‘quvchilar xatodan qo‘rqmasdan faol ishtirok etadi, savollar beradi va yangi bilimlarni o‘zlashtirishga intiladi. Aksincha, tanqidiy va salbiy muhit o‘quvchilarda qo‘rquv, ishonchsizlik va o‘qishga nisbatan befarqlikni keltirib chiqaradi.

Ikkinchidan, ijobiy psixologik iqlim **o'quvchilarning emotsional holatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi**. Do'stona va tushunishga asoslangan muhit bolalarda stress va xavotir darajasini kamaytiradi. O'quvchilar o'z his-tuyg'ularini erkin ifoda eta oladi, bu esa ularning psixologik barqarorligini mustahkamlaydi. Bunday muhitda o'quvchilar o'ziga ishonchli, faol va tashabbuskor bo'lib shakllanadi.

Uchinchidan, maktabdagi ijobiy iqlim **ijtimoiy munosabatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi**. O'quvchilar sinf jamoasida bir-biriga yordam berishni, hamkorlikda ishlashni va o'zaro hurmat qilishni o'rganadi. Bu jarayon ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirib, kelajakdagi jamiyat hayotiga tayyorlaydi. Ayniqsa, guruhli ishlarda ishtirok etish bolalarda jamoada ishlash, mas'uliyatni bo'lishish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shuningdek, ijobiy psixologik iqlim o'quvchilarning **shaxsiy rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi**. Bunday muhitda bola o'z qobiliyatlarini erkin namoyon etadi, ijodiy fikrlash rivojlanadi va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalari shakllanadi. O'quvchi o'zini jamiyatning muhim a'zosi sifatida his qiladi, bu esa uning shaxsiy o'sishiga ijobiy ta'sir qiladi.

Maktab o'qituvchilari bu jarayonda asosiy rol o'ynaydi. Ularning pedagogik mahorati, muloqot madaniyati va o'quvchilarga bo'lgan munosabati sinfdagi psixologik iqlimni belgilaydi. O'qituvchi o'quvchilarni rag'batlantirishi, ularning yutuqlarini e'tirof etishi va xatolarni to'g'ri yo'l bilan tushuntirishi kerak. Bu esa o'quvchilarda ishonch va motivatsiyani kuchaytiradi. Maktab psixologi esa o'quvchilarning emotsional holatini kuzatib borish, muammoli vaziyatlarni aniqlash va ularni bartaraf etishda muhim yordam ko'rsatadi. Psixologik treninglar, suhbatlar va guruhli mashg'ulotlar orqali u sinf jamoasida sog'lom psixologik muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, maktab muhitida ijobiy psixologik iqlimni shakllantirish o'quvchilarning nafaqat bilim olish jarayoniga, balki ularning shaxs sifatida rivojlanishiga ham kuchli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, har bir ta'lim muassasasida sog'lom psixologik muhitni yaratish ustuvor vazifa bo'lishi lozim.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, maktab muhitida ijobiy psixologik iqlimni shakllantirish o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Bunday muhit ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi, o'quvchilarda o'qishga bo'lgan qiziqish va ichki motivatsiyani kuchaytiradi hamda ularning emotsional barqarorligini mustahkamlaydi.

Ijobiy psixologik iqlim sharoitida o'quvchilar o'zlarini erkin va xavfsiz his qiladi, fikrini ochiq ifoda etadi va o'quv jarayonida faol ishtirok etadi. Bu esa ularning nafaqat bilim darajasini oshiradi, balki shaxsiy sifatlarini ham rivojlantiradi. Jumladan, mas'uliyat, hamkorlik, o'zaro hurmat va ijtimoiy faollik kabi muhim fazilatlar shakllanadi. Shuningdek, o'qituvchi va maktab psixologining hamkorlikdagi faoliyati ijobiy psixologik muhitni yaratishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ularning to'g'ri yondashuvi o'quvchilarda ishonch, motivatsiya va psixologik barqarorlikni mustahkamlaydi. Umuman olganda, maktabda sog'lom va ijobiy psixologik iqlimni shakllantirish jamiyat uchun barkamol, bilimli va ma'naviy yetuk avlodni tarbiyalashning muhim omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Shoumarov G'.B. *Oila psixologiyasi*. — Toshkent: O'qituvchi, 2010..
2. G'oziev E.G'. *Umumiy psixologiya*. — Toshkent: Universitet, 2002..
3. Sodiqov A.S. *Deviant xulq-atvor psixologiyasi*. — Toshkent: Fan, 2018..
4. G'oziyev E. G. *Ontogenez psixologiyasi* – Toshkent: "Noshir", 2010.
5. Bayyar Dj., Bayyar Dj. *Sening og'ir o'smiring*. – Moskva: "Progress", 2005.